

3. Осадчий В.І., Набиванець Б.Й., Осадча Н.М., Набиванець Ю.Б. Гідрохімічний довідник: Поверхневі води України. Гідрохімічні розрахунки. Методи аналізу. – К.: Ніка-Центр, 2008. 656 с.
4. Аналіз стану басейну Тиси. За ред. О.Є. Ярошевича. – К.: Видавництво СП «Технодрук», 2008. – 82 с.
5. Водна Рамкова Директива ЄС 2000/60/ЕС. – Режим доступу – <http://dbuwr.com.ua/docs/Waterdirect.pdf>.
6. Геоінформаційна система моніторингу довкілля в Закарпатській області Режим доступу: http://ecozakarpat.gov.ua/?page_id=1696
7. ДСТУ ISO 5667-6-2001 Частина 6. Настанови щодо відбирання проб води з річок та інших водотоків. Частина 3. Настанови щодо зберігання та поводження з пробами.
8. Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями. / Романенко В.Д., Жулинський В.М., Оксіюк О.П. та ін. – К.:СИМВОЛ-Т, 1998. – 48 с.
9. Національний план управління басейном р. Тиса. 2012. – Режим доступу – [http://buvrtyrsa.gov.ua/download/National %20plan%203.0.pdf](http://buvrtyrsa.gov.ua/download/National%20plan%203.0.pdf).
10. Рахівський район: природа, населення, господарство : навч.-метод. посіб. із професійно орієнтованої практики / С. П. Запотоцький, Ю С. Брайчевський, О. О. Галаган та ін. ; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2015. – 254 с.
11. Технічний звіт «Оцінка екологічного стану та контрольний моніторинг якості води в басейні Верхньої Тиси на ділянці українсько-румунського кордону відповідно до положень ВРД ЄС та вимог міжнародної комісії з охорони річки Дунай – Ужгород: БУВР р. Тиса, 2009. – 86 с.

Схаб М.Ю.

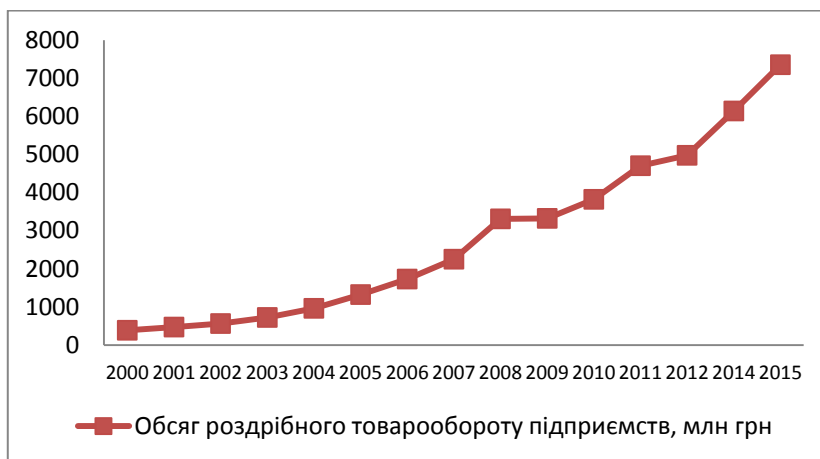
студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СУЧАСНА ГЕОГРАФІЯ ТОРГОВЕЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Тернопільська область належить до групи аграрно-індустріальних областей, в яких спостерігається найвища частка сільського населення, низька промислова освоєність території і найнижчий рівень доходів. Скорочення кількості закладів торгівлі і ресторанного господарства, а також обсягу роздрібного товарообороту на одну особу набуло тут максимального рівня.

Динаміка товарообороту області протягом з 2000 до 2015 року характеризується позитивною тенденцією (рис. 1). В порівнянні з 2000 роком у 2015 р. він зріс у 19 разів і становив 7354,1 млн грн.. Значну частку обороту роздрібної торгівлі ще з 2000 р. становить товарооборот фізичних осіб – підприємців. У 2015 р. він становив майже половину загального роздрібного обороту торгівлі в області.

Рис. 1. Динаміка обсягу роздрібного товарообороту підприємств

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Оскільки значення ВВП на одну особу, темп росту реальних доходів населення та обсяг роздрібного товарообороту зростали більшими темпами, ніж інфляційні процеси в області, то можна стверджувати, що відбуваються позитивні зрушення у торговельній діяльності.

До чинників, що вплинули на розвиток роздрібної торгівлі належать: купівельна спроможність, споживчі можливості та вподобання українського населення; стан та проблеми товарозабезпечення; розвиток матеріально-технічної бази роздрібної торгівлі; інституціональні перетворення в українській торгівлі; зростання концентрації торговельних підприємств та конкуренції між ними.

Характерне посиленням конкуренції на роздрібному ринку, збільшенням кількості великих торговельних об'єктів вітчизняного та зарубіжного походження, внаслідок чого відбулося фактичне зменшення кількості роздрібних торговельних об'єктів у 4 рази (з 4349 у 1995 році до 1067 у 2012 році) (табл. 1). На противагу цьому, відбувається збільшення торгової площі у розрахунку на один магазин з 74 м² до 138 м², тобто майже на 100 %.

Таблиця 1

Мережа підприємств роздрібної торгівлі та ресторанного господарства

	1995	2000	2005	2010	2012	2014
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі, од	4349	2326	1495	1208	1149	1067
Кількість об'єктів ресторанного господарства, од	914	880	618	916	877	856

Джерело: [4]

Зменшення кількості роздрібних торговельних об'єктів при збільшенні забезпеченості населення торговельними площами та зростанні обсягу роздрібного товарообороту відбувається внаслідок заміни традиційних для радянської системи гастрономів і універсамів сучасними типами магазинів. Застарілі торговельні об'єкти модифікують методи роботи, або закриваються як

неефективні та поглинаються більш успішними конкурентами. Відбувається загальна еволюція торговельних відносин.

З 2006 року відбувається розширення кількості супермаркетів шляхом поглинання місцевих роздрібних торговельних точок, а також розвиток нового типу магазинів – «гіпермаркет». Вже з 2008 року відбувається активний розвиток електронної торгівлі, що робить доступним всі необхідні товари незалежно від місця проживання. З 2010 року відбувається диверсифікація торговельних мереж – розвиток окрім великих торговельних об'єктів більш дрібних – мінімаркетів, які розташовуються на прибудинкових територіях (або на перших поверхах жилих будинків)

Значення роздрібногo товарообороту на одну особу є низьким, в порівнянні з загальноукраїнським значенням, і становить лише 6873 грн. Крім цього, помітна значна диференціація між товарооборотом на одну особу в сільських та міських поселеннях. Так, обсяг даного показника у в 9 разів більшим у міських поселеннях, а співвідношення частки товарів виглядає таким чином – 60% непродовольчі товари та 40% продовольчі. Цей показник свідчить про те, що більше половини своїх доходів населення області витрачає на продукти харчування, що є неприпустимим.

Співвідношення між групами продовольчих та непродовольчих товарів, в структурі товарообороту підприємств роздрібної торгівлі Тернопільської області, має динаміку до збільшення частки продовольчих товарів вже більше 15 років. Більшу частку в структурі товарообороту підприємств торгівлі, протягом досліджуваного періоду, становить група непродовольчі товари. З 2000 р. по 2008 р. простежується зростання обсягу товарообороту як продовольчих, так і непродовольчих товарів. У 2009 р., порівняно з 2008 р. відбувається зростання обсягів реалізації продовольчих товарів на ринку роздрібної торгівлі, а обсяг непродовольчих товарів зменшився на 7,8%. Тобто, на зменшення сукупного обсягу товарообороту вплинуло саме зменшення непродовольчих товарів, які мають більшу питому вагу в товарообороті, аніж продовольчі товари.

Якщо протягом 2000-2008 років співвідношення в загальному обсязі торгівлі продовольчих і непродовольчих товарів мало тенденцію до збільшення частки непродовольчих товарів (з 42,5% до 65,3%), то 2009 р. характеризується значними структурними змінами. В 2009 році частка продовольчих товарів в структурі товарообороту досягла максимального значення за весь період незалежності України і становила 65,3%. Така ситуація обумовлена широким скороченням бізнесу, зростанням безробіття і скороченням реальних доходів населення, внаслідок чого споживачі змінили свої пріоритети. Так, якщо в період до фінансової кризи попит на непродовольчі товари був стабільним, то з настанням кризи купівельна спроможність українців загалом знизилася, а більша частка доходів почала витрачатися на придбання продуктів харчування.

Вже зараз є зрозумілим, що процеси, що відбуваються в економіці України (зростання індексу інфляції, зменшення реальних доходів, зниження купівельної спроможності, зниження фінансування соціальних програм) в подальшому матимуть своє відображення і в структурі товарообороту.

Отже, для області характерні такі тенденції роздрібної торгівлі – збільшення роздрібного товарообороту відбувається переважно за рахунок інфляційних процесів; частка продовольчих товарів у структурі роздрібного товарообороту є однією з найвищих в Україні, що свідчить про недостатній рівень доходів та бідність населення; відбувається заміна традиційних для радянської системи гастрономів і універсамів сучасними типами магазинів – супермаркети, гіпермаркети та мінімаркети; поява нових форм організації ресторанного бізнесу – фуд-корті, кейтерингові послуги, демократичні ресторани, впровадження франчайзингових відносин.

Список використаних джерел:

1. Заставецька О.В. Географія Тернопільської області. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 141 с.
2. Історична довідка // Тернопільська обласна бібліотека для дітей [Електронний ресурс]: <http://www.odp.te.ua/1120>
3. Тернопільська область: географічний атлас: Моя мала Батьківщина / О. В. Заставецька. – К.: Мапа. 2009. – 20 с.
4. Україна у цифрах у 2015 році /за ред. І. М. Жук. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 239 с.

Тимошенко В.В.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КОСОВО ЯК ПРИКЛАДУ САМОПРОГОЛОШЕНОЇ ДЕРЖАВИ

Проголошення незалежності Косово відбулося 17 лютого 2008 року після довгих років боротьби і при підтримці міжнародного співтовариства.

Проголошення незалежності Косово розділило міжнародну спільноту на два «табори» – прибічників і противників визнання республіки. На 23 липня 2015 року Косово визнають 108 країн світу. Якщо говорити про визнання з боку провідних інтеграційних угруповань, то серед членів Європейського Союзу визнання пролунало від 23 країн із 28, НАТО – 24 із 28 країн, Організації Ісламського співробітництва – 34 із 57 держав [6].

Серед країн, які визнали Республіку Косово, виокремимо та проаналізуємо висловлювання із боку держав «Великої сімки». Спочатку потрібно сказати, що всі вони вустах власних лідерів схвалили рішення Косово щодо незалежності.

Сполучені Штати Америки визнали Косово як суверенну та незалежну державу 18 лютого 2008 року та привітали із цією історичною подією. Тодішній президент США Джордж Буш ствердно відповів на прохання Косово про встановлення дипломатичних відносин між державами і зауважив, що Сполучені Штати обіцяють бути близьким другом та партнером для Косово [13].